

MÁJUS ELSEJE

TÁRSASÁG

Fáklya

A MÁJUS ELSEJE TÁRSASÁG HÍRADÓJA

XIV. évfolyam 1. (56.) szám

2005. április

Tisztelet a 101 éves Tabák Lajosnak – üdvözet Tabák Lajostól

Szarka Klára:

“EGY ÉVSZÁZADOS EMBER” TABÁK LAJOS FOTGRÁFUS

(NORAN-kiadó Kft. 2004.)

(Rendhagyó könyvismertetés)

Február 28-án volt 101 éves **Tabák Lajos**, társaságunk alapító, örökös tagja. Levélben és telefonon köszöntöttük társaságunk nevében.

Úgy adódott, hogy nem mi adtunk neki ajándékot, hanem tőle kaptunk egy róla szóló – művészettörténeti és társadalomtörténeti érelemben is – rendkívül értékes könyvet. Ezt ő “emlékül és elvtársi tisztelettel” ajánlotta a Május Elseje Társaság tagjainak.

Tabák Lajos valóban “évszázados ember”. Élte, sok mindenben szenvedte, több mindenben *alkotta* a XX. századot. Büntető “századosként” megjárta a háború poklát. Ott is, és minden helyzetben *ember* tudott maradni. Ember tudott maradni és figyelni tudott azokra, akik az embertelen háború kiszolgálói között is emberként tudtak viselkedni.

Megvallom – nem lévén művészettörténész – életútjának inkább társadalmi-politikai tanulságai ragadták meg figyelmemet. Ebben sokat köszönhetünk Szarka Klára művészettörténésznek, aki kérdéseivel fantasztikus érzékkel segíti az olvasót megérteni mit, miért tett Tabák Lajos a különböző gazdasági beosztásokban. Ugyanis ezekben is ember tudott maradni és a *dolgozó* ember érdekeit tartotta szem előtt.

Tabák Lajos soha nem titkolta véleményét Rákosi vagy Gerő előtt sem. “Az én ellenállási kísérleteim nem a szocializmus ellenében történtek – mondja – csak az elhajlók, a túllépők, a bürokrácia ellen,

az olyan igazságtalanságok ellen, mint például a kitelepítések... Az ellenvélemények miatti kitelepítésekkel sem érettem egyet.” (89. old.) Rákosiék hibáira “mindig rámutattam, arra, hogy egyenesen csődbe viszik a mi szocialista kísérletünket. A mezőgazdaság és az ipar területén is. Azt is világosan láttam, hogy a dolgozók nem azt akarják, amit ők.” (94. old.) 1956-ban a Kaposvári Cukorgyárban, ahol ő volt az igazgató, a termelés nem állt le.

A könyv nagyszerűen tükrözi, hogy Tabák Lajos életében a gazdasági, a politikai és a *művészi* helytállás nagyon is összefonódott. Fotói a dolgozó ember sorsát örö-

kítették meg. Eredeti fotóinak (illetve kópiáinak) nagy része a Horthy-rendőrség és a háború áldozata lett. A könyvben közölt fotók jelentős részét a korabeli magyar és külföldi lapokból rekonstruálták. (Sajnos, nem sikerült valamennyit.)

Külön is érdekes (kortörténeti értelemben is) *Kassák Lajoshoz* való viszonya. Tabák Lajos így vall erről: “Kassák nem szocializmusellenes volt. Kassáknak ugyanazok a kifogásai voltak – persze az irodalom, a művészet terén – mint nekem az ipari termelés és a mezőgazdasági termelés terén. Az elhajlók ellen lépett fel.” (96. old.) Szarka Klára záró tanulmányában megjegyzi: Tabák Lajost sokan bírálták, Kassák Lajos a támogatói közé tartozott. “Bár – ismerve szuverén egyéniségét – az egész világgal szemben is képviselte volna az álláspontját, ha úgy érzi, hogy neki van igaza.” (117. old.)

Büszkék vagyunk arra, hogy ezt a nagyszerű *évszázados embert* társaságunk tagjai között tudhatjuk.

*Emlékül és elvtársi tisztelettel
a Május Elseje Társaság tagjainak
- Szarka Kláráról, a sapítóbermutató nappal:
2004. 12. 14. én -
a 100 éves
Tabák Lajostól*

A. J.

Felbolydult a közvélemény az utóbbi hetekben, az u.n. “ügynökkérdés” körül. Egyes pártok az ügy “megoldására” minden eddiginél radikálisabb javaslatokat vetnek fel; “szakértők” nap, mint nap adják elő sajátos kommentárjaikat, sokan a *Szakértő '90* színvonala alá is lesüllyedve, mások önreklámmal gyanúsítják a válogatott nevek közreadásában jeleskedő céget.

Hirtelen türelmetlenné váló történészek fognak össze a “nyilvánosság érdekében,”

Szemle

hogy azután “szakvéleményük” segítségével egymás prominens személyiségeit vegyék le a képernyőről. Alapos, szakszerű munkájuk eredménye, hogy még a kiemelkedően profi tv személyiség is, a “legnézettebb” műsorban a pénzügytan jeles professzorának kérdésként teszi fel: “*egyesekekkel azzal gyanúsítják, hogy azért volt olyan*

szorgalmas, hogy besúgóból előléphessen ügynökké”.

Eddig csupán néhány hozzáértő politikus, az ombudsmann és egy alkotmányjogász részéről halhattunk felelős állásfoglalást. Utóbbinak különösen egy javaslatára kell felfigyelnünk. Eszerint a kérdésben több korrekt feldolgozás áll rendelkezésre, azokkal kellene megismerkednünk. Az ilyen feldolgozások közül kísérünk meg egyet bemutatni a továbbiakban.

URBÁN ATTILA: A magyar állambiztonsági szolgálatok (1962 – 1980)

(Múltunk, 2003 / 3 szám. 3 – 74. old.)

A tanulmány az állambiztonsági szolgálatok 1962–1980 közötti szervezeti felépítését és működését ismerteti. A kezdő időpont megválasztása a Kádár-rendszer konszolidációjával, illetve a III. Főcsoportfőnökség 1962-es létrehozásával függ össze, míg záró időpontját a tanulmány megjelenésekor érvényes titkosítási szabályok indokolják.

Az első rész a **BM III. Főcsoportfőnökség megszervezésével** foglalkozik. Ennek alapját – mint általában a BM egészének radikális átszervezését is – a VIII. pártkongresszusnak a konszolidációt jelző megállapításai vetették meg. Az átszervezésbe illeszkedett a főosztályi szervezetet felváltó főcsoportfőnökségi rendszer kialakítása is, amelynek állambiztonságot érintő területe 1964 októberében a következőképpen alakult.

III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség Tagozódása

- III/I. (Hírszerző) Csoportfőnökség
- III/II. (Kémelhárító) Csoportfőnökség
- III/III. (Belső reakció és szabatázelhárító) Csoportfőnökség
- III/IV. (Katonai elhárító) Csoportfőnökség
- III/V. (Operatív-technikai) Csoportfőnökség
- Önálló osztályok

1962. november 14.-én adták ki a főcsoportfőnökség *ügyrendjét, feladatai részletes meghatározását*. Ebből – a helyszüke okán – csupán a jelenleg legtöbbet emlegetett három csoportfőnökség néhány főbb feladatát emeljük ki.

III/I. Csoportfőnökség: A kapitalista és semleges államokra vonatkozó információk megszerzése; ellenséges hírszerző szervekkel kapcsolat felvétele; az emigráció tanulmányozása; a működési területen lévő magyar külképviseletek, stb. és az ideiglenesen külföldön tartózkodó magyar állampolgárok állambiztonsági védelme.

III/II. Csoportfőnökség: A nyugati hírszerző szervek magyarországi felderítése, elhárítása; a legális behatolási csoportok ellenőrzése; ide utazó külföldi állampolgárok ellenőrzése; az államtitkok védelme.

III/III. Csoportfőnökség: a Magyar Népköztársaság állami, gazdasági, társadalmi rendjének megdöntésére vagy gyengítésére törekvő belső ellenséges elemek

tevékenységének felderítése, megelőzése, megszakítása. Az ellenséges csoportok bomlasztásának elszigetelése; a lojális magatartást tanúsító korábbi ellenséges elemek társadalomba való beilleszkedésének elősegítése. A népgazdaság fontosabb területein a romboló és kártevő tevékenység felderítése, megelőzése, illetve megszakítása.

A fentebb ismertetett felépítés lényegében 1990-ig érvényben maradt. A belső tagozódásban, feladatmegoszlásban történtek időnként változások, a mindenkori helyzet, a valamely oknál fogva előtérbe kerülő, vagy súlyponttá váló feladatoknak megfelelően. Az időnkénti változtatásokban, fejlesztésekben szerepet játszott a hatékonyabb munka feltételeinek javítása, a gazdaság nyitottabbá válásából adódóan a védelmi feladatok bővülése, a technikai, informatikai feltételek fejlődése, stb. is.

A Főcsoportfőnökség létszáma az 1962 évi átszervezésekkel 5 037 fő volt, ez kisebb ingadozásokkal nagyjából állandó volt, így a tárgyalt időszak végén, 1979-ben 5 603 fő dolgozott e területeken.

A tanulmány következő két fejezete tárgyalja az **Állambiztonság és pártirányítás** kérdéseit, valamint az **állambiztonsági tevékenység jogi szabályozását**.

A Főcsoportfőnökség feladatainak áttekintéséből látható, hogy annak összetevői a történelem során az államilag szervezett társadalmak mindegyikében megtalálhatóak, csupán a szervezeti és irányítási megoldások térnek el egymástól. Magyarországon – mint arra a jogi szabályozás kérdésénél röviden utalunk, – az egypártrendszer léte hozott sajátosságokat e kérdésben. Kétségtelen, hogy míg a Belügyminisztérium szervezeti szempontból a Minisztertanács alá tartozott, napi politikai és szakmai irányítását, a munka folyamatos felügyeletét, a *pártközpontból végezték*. E feladat ellátása megoszlott az aktuális párttársaadalmak megfelelően a Központi Bizottság, a KB Titkársága a KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztálya és a Politikai Bizottság között, egyrészt elvi határozatok hozatala, állami szervek felé jogszabályok kezdeményezése, értekezleti képviselget, stb. másrészt egyedi ügyekben tett állásfoglalás vagy döntés formájában. Az országos irányítás mellett helyi (megyei szintű) kérdésekben a megyei főkapitányságok és a megyei pártszervek kapcsolata emelhető

ki (általános tájékoztatás, beszámolás), amely nem térhetett ki a szakkérdésekre, konkrét adatokra, stb. Ugyanez a más irányú követelményeknek megfelelően, érvényesült a rendőrség egyéb területein is, így pl. a terület rend- és közbiztonsági helyzetéről évente nyilvános ülésen tájékoztatva az illetékes kapitányság vezetője az illetékes lakóhelyi tanácsot.

Sajátos szerepe volt a pártellenőrzésben a szervezeten belüli pártszervezeteknek. Nem sérthették az illetékes egyszemélyi felelős vezető jogkörét, aki viszont köteles volt velük politikailag szorosan együttműködni. Ugyanakkor a pártszerveknek, ha politikailag kifogásolható jelenléte tapasztaltak, jogukban állt akár a legfelsőbb pártszervekhez, illetve a felsőbb parancsnokokhoz (miniszterhez) fordulniuk.

A hetvenes évektől – hasonlóan más területek gyakorlatához – erősödött az igazgatás állami, jogi jellege. Az irányítás jogi eszközeinek fokozatos előtérbe kerülése következtében, a pártirányítás fokozatosan áttételesebbé, “elvibbé” vált, ami, *megteremtette az állambiztonsági munka területén is, az egyes feladatokat szabályozó nyilvános – tv., kormányrendelet – jogszabályok megszületését*.

Az állambiztonsági szervek feladatainak jogi szabályozása, annak szintje és nyilvánossága az elmúlt másfél évtizedben az egyik legvitatottabb politikai kérdés. Nagyrészt ehhez kapcsolódott a tevékenységre vonatkozóan az alkotmányellenesség és egyéb, a legitimitást érintő más kérdések felvetése is. Túl nagy helyet kötné le, ha most a kérdés részleteibe belemennénk, így – a tanulmány gondolatmenetét követve – csupán annak néhány lényegesebb megállapítását emeljük ki.

A tanulmány az 1949. évi alkotmányból indul ki, amely utal a magyar állam biztonsága büntetőjogi védelmének kérdésére. Továbbmegy ezen az 1972. évi alkotmány módosítás, amely hazánkat szocialista államként definiálva, a mai terminológiával élve, “alkotmányvédő feladatokat” is meghatároz az állambiztonsági szervek számára. Ugyancsak az alkotmányban ekkor jelenik meg a párt, mint a társadalom vezető ereje, ami alátámasztja a pártirányítás és pártellenőrzés rendszerének létét.

(folytatás a 3. oldalon)

(folytatás a 2. oldalról)

A törvényi szintű szabályozásban (BTK) mindvégig azoknak a *bűncselekményeknek a tényállásai* jelennek meg 1961 és 1978 között, melyek az állam biztonságát sértik, így ezekben az állambiztonsági szervek járnak el, csak ők járhatnak el. E mellett további néhány bűncselekmény tartozott a főcsoportfőnökség hatáskörébe, így az emberiségellenes bűntettek, valamint néhány rendészeti cselekmény (egyesülési joggal való visszaélés, tiltott határátlépés, a titokvédelem, de ide tartoztak, pl. a terrorcselekmények, vagy a légi jármű eltérítése is). Jellemző a törvényi tényállások tartalmi pontosítása, a fogalmak egyértelműbbé tétele, mindezek segítettek korlátozni a korábbi túlkapasok lehetőségét. Ugyanakkor – a nemzetközi gyakorlathoz hasonlóan – többségükre fenntartotta a legsúlyosabb büntetési tételek alkalmazásának lehetőségét.

Az állambiztonsági szervek feladatainak *nyilvános jogi szabályozása* az 1970-es évek derekán jelenik meg. A BM területén korábban szabályozó tvr-ek csak áttételesen szabályozták az állambiztonsági feladatokat. *1974-ben jelent meg az állam- és jogbiztonságról szóló tvr.*, amely hazánk történetében először foglalkozott nyilvánosan az állam biztonsága érdekében végrehajtandó feladatokkal. Ugyanakkor a részletszabályok rendezése is részben magasabb szintre került bizalmas kormányhatározat és MT-elnökhelyettesi utasítás formájában. Értelemszerűen az operatív munka konkrét szabályainak rendezése maradt "házon belül" (miniszteri, főcsoportfőnöki szint), különböző titkosított intézkedések formájában. Mindebből következik, hogy amikor a III. Főcsoportfőnökség tevékenységének alkotmányellenességéről beszélnek, nem annak – más polgári demokráciákkal azonos – irányultságáról van szó, hanem az állampolgári jogok korlátozása lehetőségeinek nem megfelelő szintű, törvényi szabályairól, valamint e jogoknak sérelme esetén esetlegesen szükségessé váló jogi védelem eszköztelenségéről.

Ugyanakkor általában is megállapítható, hogy e terület nyilvános szabályozása nemzetközileg is késében volt. Még a kodifikált jogvédelemben példamutató Egyesült Államok is csak 1947-ben, a sajátos helyzetben lévő NSZK 1950-ben teszi meg az első lépéseket. Franciaország 1984-ben tért a titkosszolgálatok feladatrendszerének és működési alapelveinek törvényi szabályozása útjára. Részletezés nélküli keretszabályozást vezetett be Olaszország (1977.), míg Nagy-Britanniában 1989-ig törvényi felhatalmazás nélkül működtek a titkosszolgálatok.

Az állambiztonsági munka alapelvei, eszközei, és módszerei **címet viseli a tanulmány utolsó fejezete**. Ennek *kiinduló megállapítása*, az 1960-as évek elején a belügyi munkában kialakult szemléletváltozás. Legfőbb elemei voltak a *szocialista törvényesség*, a *differenciálás*, majd egy 1969-es központi bizottsági határozathoz kapcsolódóan a *tömegkapcsolat további*

szélesítésének és a megelőzésnek az elve.

A *szocialista törvényesség fogalmának* tartalma az volt, hogy tiszteletben kell tartani minden törvénytisztelő állampolgár jogait, másrészt személyre és beosztásra való tekintet nélkül fel kell lépni a törvényt sértőkkel szemben. Ez – eltérően az 1953 előttiektől, – az állam biztonságát veszélyeztető személyekkel szembeni, a veszélyeztetéssel arányos mértékű fellépést jelentette.

A *differenciálás elve* a megrogzított ellenség és a megtévesztett, félrevezetett állampolgár közti különbségtételt jelentette. Magába foglalta azt is, hogy a szocialista rendszer azon volt ellenségei ellen sem kell fellépni, akik beilleszkedtek a társadalomba. Miniszteri parancs, főcsoportfőnöki utasítás rendelkezett 1963-tól arról, hogy töröljék a nyilvántartásokból a származás, vagy múltbéli csekély mértékű kompromitáltságuk miatt szereplő személyeket. Ugyanez az intézkedés vonatkozott azokra, akik "a szocializmus építésében kiemelkedő érdemeket szereztek". Ennek eredményeként az operatív nyilvántartási rendszerben szereplő személyek száma 584 006 főről 246 659 főre csökkent.

Ugyancsak a differenciálás elvének egyik *célja volt az ifjúság védelme*, különösen az 1969. november 28-i KB határozatot követően egészen a rendszerváltásig. Belügyminiszteri utasítás részletesen szabályozta az állambiztonsági szervek ifjúságvédelmi feladatait, egyértelműen a megelőzésre, a fiatalok bűnelkövetéstől való visszatartására irányítva a figyelmet. E feladatkörben az állambiztonsági szervezetek együttműködési kötelezettsége állt fenn az egyéb rendőrségi szervekkel is.

Az állambiztonság és az állampolgárok közti kapcsolatokkal összefüggő mai ismeretbeli, szándék- és zűrzavar, meg- és elitélésbeli összevisszaság egyik forrása lehet a következő két – *a szolgálatok tömegkapcsolatának fejlesztése és a megelőzés* alapelveinek nem ismerete, illetve gyakran félreagyarázása. Az állam- és közbiztonság *védelmének erősítése* elengedhetetlenül *tette a társadalmi erőket mind szélesebb körű együttműködését*. Ezért az állambiztonsági szervezetek munkájukban fokozottabban kellett építeniük az állam biztonságát közvetlenül segítő állampolgárok közreműködésére, az önkéntességi alapon működő társadalmi kapcsolatok kialakítására, intenzívebbé tételére. Ennek eredményes megvalósítása is elősegítette *amelőzős elvének*, azaz annak teljesítését, hogy még a bűncselekmény megelőzésére is előbb kell tudni lépni az érintett szervek.

A fenti elvek figyelembevételével válnak érthetőbbé a tanulmány utolsó alfejezetében kifejtettek. Címe: **Az állambiztonsági munka eszközei és módszerei**.

Az első kérdéscsoport az operatív tevékenység 1990-ig érvényes szabályozását ismerteti. Célja volt, megnyugtatóan tisztázni: van-e alapos gyanú államellenes bűncselekmény elkövetésére, így rendőrhatalom útján kell tovább lépni, avagy ilyen nem létezik. Mindez adatgyűjtést, titkos infor-

mációgyűjtést igényelt. Három fő eljárás szakaszt állapított meg a vonatkozó miniszteri parancs az operatív tevékenységre: *az előzetes ellenőrzés, a bizalmas nyomozás és az ügy ennek eredményétől függő lezárását*.

Az *előzetes ellenőrzés* – magyar állampolgárok esetén – 2 hónapra terjedhetett ki. Lényege egy korábban nem ellenőrzött operatív információhoz kapcsolódó adatpontosító, illetve adatkiegészítő munka. Csak olyan operatív eszközöket, módszereket lehetett alkalmazni, amelyek nem jelentettek gyakorlati jogkorlátozást, az érintett szemben környezetében nem eredményezhetett bizalmatlanságot. Az *ellenőrzés lezárása történhetett*: megszüntetéssel; az információk adattárba helyezésével; bizalmas nyomozás kezdeményezésével; megelőző intézkedés megtételével. Ez utóbbi lehetett például szignalizáció, nevelő jellegű beszélgetés, fegyelmi eljárás kezdeményezése, stb.

Az első szakasz lezárásának az előzetes ellenőrzés eredményétől függő egyik lehetséges következménye *a bizalmas nyomozás*. Ez szintén időben – 1 év, a meghosszabbítás 6 hónapos lehetőségével – korlátozott volt. Mivel alapelv volt, hogy a személyes szabadságot korlátozó intézkedés alkalmazása kivételes lehetőség, a bizalmas nyomozás elrendelésére csak a legmagasabb szintek vezetői voltak jogosultak, ismételt meghosszabbításhoz pedig minimálisan csoportfőnöki engedélyre volt szükség. Hasonlóan szigorú köztétések álltak fenn a titkosszolgálati eszközök és módszerek alkalmazásához. A bizalmas nyomozás eredményeként, az alapos gyanú igazolása vagy annak eredménytelensége alapján következett be *az ügy lezárása*. Ez *többfelé elágazhatott*: a bizalmas nyomozás megszüntetése; büntetőeljárás megindítása, szabálysértési eljárás kezdeményezése; akadályozó, korlátozó, operatív megszakító, megelőző intézkedések megtétele.

A felsorolt három szakasz szereplői mindazok, akikről a régi vicc poénjával szólva manapság "olyan jó beszélni". Ma már ugyan a Belügyminisztérium *hivatásos, nyílt állományú tisztjei* is listákra kerülnek, hisz ők a "kérdőzők", a zsarolók, a megnyomorítók. "Jól esően idegborzoló" az un. "SZT" *tisztek* emlegetése is, akik nem voltak (s valamilyen módon valószínűleg a maiak sem) mások, mint az államigazgatási, gazdasági és más fedőpozícióban dolgozó hivatásos tisztek, esküvel, tisztí ranggal. Amikor sokat sejtető izgalommal mutatják a televízióban, hogyan írja alá XY "beszervezési nyilatkozatát", nem gondolhatunk arra, hogy éppen az esküokmányt írják alá. Ha a képernyőn egy volt SZT tiszt neve besúgó-, vagy ügynöklista címszó alatt jelenik meg, elsősorban a mai illetékes szolgálatoknak és rendészeti szervezeteknek kellene megszólalniuk, saját jelenkori tisztjeik becsülete és tekintélye érdekében is. Annál is inkább, mert különböző adatok szerint, a szolgálatok mai állományának tekintélyes hányada 1989 előtt is –eseten-

(folytatás a 4. oldalon)

(folytatás a 3. oldalról)

ként nem is a legalacsonyabb beosztásokban – szolgálatot teljesített a III. Főcsoportfőnökség keretében.

A fenti két minőségűl élesen elválik egy harmadik csoport, az “ügynök”, valójában a hálózat. Kétségtelenül ez, az “ügynök” napjaink slágere, ennek megfelelően a tanulmány is részletesen foglalkozik e kérdéssel. Ez indokolt is, hiszen szigorúan szabályozott, sok ember életét befolyásoló területről van szó. Nem volt ez más, mint az illetékes biztonsági szervezetekkel titokban együttműködő magyar és külföldi állampolgárokból álló információs rendszer. A tárgyalt időszakban már korán, 1958-ban miniszteri parancs részletesen tisztázta e hálózat – akkori kifejezéssel élve “ügynökség” – működésének alapelveit. E szervezet tagjait az első szabályozásban is már az állambiztonsági szervhez fűződő munkakapcsolatuk szerint több kategóriába osztották, közülük témánk szempontjából az ügynök és az informátor emelhető ki. Számuk 1956 után a korábbiakhoz képest lényegesen csökkent, ez a csökkenő folyamat 1962 után általánossá vált. Így 1968-ra, az ügynökök és informátorok száma 7 775 volt, szemben az 1956. júniusi 20 581 foglalkoztatott személlyel.

A következő – a rendszerváltásig érvényes – szabályozást egy 1972. áprilisában kiadott miniszteri parancs jelentette. Ez, a korábbiaknál részletesebben, a kérdések szélesebb körére kiterjedően, a közben kialakult elvekre építve szabályozta az állambiztonsági információs munka területét. Meghatározta részletesen a hálózat funkcióit, a hálózati személyek feladatait. A köztársaságokra szemléletes példaként emelhető ki az a meghatározó alapelv, miszerint a hálózat csak az “ellenséges tevékenységre” vonatkozó és a más úton nem elérhető adatok megszerzésére volt igénybe vehető.

A parancs ahálózati személyeket három kategóriába sorolta.

A titkos munkatárs. 1973 közepén létszámuk egy 1973. október 17-i jelentés szerint 512 fő volt. Érdekessége e kategóriának, hogy valamennyi személy hazafias alappal került beszerzésre. E körbe ki próbált, képzett személyek tartozhattak, akik elvi, hazafias alapon, általában kezdeményezően vettek részt a munkában; esetenként akár rezidensi feladatot is elláthattak.

A titkos megbízotti kör – 1973-as létszám 4556 fő – képezte a hálózat gerincét. Döntő többségében főként politikai, elvi meggyőződésből segítették az állambiztonsági szervek munkáját. Alapvetően adottságaik, munkakörüik, társadalmi kapcsolataik által meghatározott információs lehetőségeik jelezték alkalmasságukat. Feltételek-től függően, a titkos munkatársak által ellátott feladatokat végezheték, kivéve a rezidensi tisztséget. Jellemző az 1973 évi állománynak a beszerzés alapja szerinti összetétele. Az akkori tmb. létszámából 4486 fő hazafias, 58 terhelő-kompromittáló, 1 fő személyi érdekeltségi alappal, míg 21 fő az alapok kombinációjával lett beszerelve.

A hálózati személyek harmadik csoportját a sokat emlegetett *ügynökök köre* tette ki. Ez az a kör, akiknek egy része *terhelő kompromittáló adatok, illetve anyagi érdekeltség alapján működött együtt*. Nem elírás, hogy 1973. közepén létszámuk 200 fő volt. Közülük 22 fő hazafias, 106 fő terhelő-kompromittáló alapon, 26 fő anyagi, 9 fő személyi érdekeltségi alapon lett beszerelve; az alapok kombinációjával 37 főt szerveztek be.

Hogy nem szándékosan kiemelt, egyedi évről van szó, utalhatunk a későbbi évek adataira is. Így, a BM vonatkozó iratai szerint 1974-ben a III. Főcsoportfőnökség hálózati létszáma 576 titkos munkatárs, e mellett 9 fő volt “pihentetve”, atitkos megbízottak állománya 4975 fő és 246 “pihentetett” személy; végül az *ügynökök száma* 205 fő és 10 fő “pihentetett” személy. Ugyanezen adatok 1977-ben: titkos munkatárs 615 (+4) fő, titkos megbízott 6168 (+153) fő, ügynök 212 (+6) fő volt. Mindezen adatokat egybevetve a települések, az állami és társadalmi szervezetek, a munkahelyek, stb. számával, az adatokból levonva a külföldön munkát végző hálózati személyek számát, mindenki felmérheti a tényleges helyzetet.

E körből még egy jellemző, érdeklődésre számot tartható adat. 1975-ben közel 700 beszerzést hajtottak végre az állambiztonsági szervek. Ebből 660-at hazafias, 15-öt terhelő vagy kompromittáló alappal, 10-et személyi vagy anyagi érdekeltségi alapon, 15-öt az alapok kombinációjával hajtottak végre. Ez az adat is segít a kérdés súlyának megfelelő elhelyezésében.

Ma is kevésbé ismert *lehetőség volt*, hogy a hatékony és megbízható tevékenység alapján, a hálózati személy besorolása idővel változzék. Ugyanis, mód volt ügynökből titkos megbízottá, utóbbiból pedig titkos munkatársra történő átminősítésre is. Ez magyarázza, hogy az elmúlt években több nyilvánosságra került “ügynök ügy” szereplője, különböző minőségben is szerepelt a sajtóban.

Zárásként: *mi indokolja a fenti szemlé megjelölését?*

Tudatában vagyunk annak, hogy a kérdés további szabályozása, az egyes ügyek rendezése, majd azok hatása, ma még előre nem látható következményei nem egy civil szervezetet múlnak. Mind ez a pártok, a különböző erőcsoportok, üzleti és egyéb érdekek közti küzdelem eredménye, a “politikai elit” felelőssége lesz. De a *civil szervezetek felelőssége is*, hogy a szélesebb közvéleményt lehetőségei szerint hitelesen, tényszerűen felkészítse arra az “információ” áradatra, amelynek féltő, hogy minősége, tartalma megbízhatósága sok esetben nem fogja meghaladni a Political Capital vagy a Szakértő '90 által eddig nyilvánosságra hozott adatok szakmai, politikai és erkölcsi színvonalát.

Szemléző 2005.

Mesebeszéd a sztereotípiákról, illetve a mozgalmi beidegződésekről

Egyszer volt, hol nem volt... Vagyis hát, nem egyszer és... nem csak volt... Akár véletlen is lehet, hogy a Baloldali Elméleti - Politikai Műhely 2004-ben tartott utolsó két vitája közben gondolkodtam el az alábbiakon. (A példákat máshonnan is vehetném.)

1./ Sajnos, a baloldali politikai körök egy részében is emlegetik a polgári mesét a szocialista kísérletek *kommunizmussá* minősítéséről. (Könnyebb a sosem volt fejről leütni a koronát...) Erről sikerült rövid cikket közölnöm - “Kísértet járja be” címmel - a TÉT-Hírlevél 2004. decemberi, illetve a Fáklya novemberi számában. Nem ismétlem az ebben foglaltakat.

2./ Az egyik írásos előterjesztésben olvassom: “A Tanácsköztársaság bukása után...” Nos, már sohasem tudjuk meg, hogy valóban megbukott volna-e a Tanácsköztársaság. Ugyanis, mielőtt megbukhatott volna, *levérték*, mégpedig idegen csapatok.

3./ Aztán itt vannak a szocialista (igényű) korszakbeli ellentmondások mesebeli magyarázatai. Az ezekről szóló fejtegetésekben ugyanis az ellentmondásokat *szerűzik* vagy a mennyországba, vagy a pokolba. Az illúziók egy korábbi időszakában – a szocializmussá nyilvánított társadalomban – az ellentmondásokat *harmóniává* idealizálták. (Szégyenfoltként emlegették: “vannak még ellentmondások...”.) Manapság – a bukást követően – az ellentmondásokról az anomáliák, a deformációk értelmében esik szó.

Bárhogyan figyelek, véletlenül sem hallok (nemhogy jó szót) elejtett szavakat sem arról, hogy *az átmeneti* korszakban (és, óh borzalom!) a *szocialista fejlődés* során létezhetnek (természetes módon léteznek) dialektikus ellentmondások. S ezekben nemcsak gátló, hanem előre vivő motívumok, *hajtóerők* is lehetnek.

A *dialektika megvetése, mint mozgalmi beidegződés*: ez valami képtelen ellentéte a *mozgalom* eredeti értelmének. A dialektika-mentes felfogásban akár így is felvethető a kérdés: Szabad-e úttörő szerepet vállalnia annak, aki nem bízik az újat előre vivő (hajtó) erők (ellentmondások) létében?! (Az ellentmondást irtó szenvedélybetegség így válik a látszat-optimizmussal ellentétes pesszimizmussá...) Szerencsére, a társadalmi valóság az objektív és a szubjektív tényezők kölcsönhatásának jóval bonyolultabb – nemcsak kudarcokkal, hanem reményekkel és *lehetőségekkel* is tarkított - világa.

(folytatás az 5. oldalon)

(folytatás a 4. oldalról)

A társadalmi-politikai valóság dialektikus ellentmondásai *sajátos módon* objektív természetűek. Miután élő emberek (csoportok, osztályok) élő viszonylataiban léteznek, bizonyos határokon belül – különböző irányokba – *befolyásolhatók*. Az ellentmondások nem *átkok*, (amelyek *kiátkozással megoldhatók*), hanem *adottságok*.

Az ellentmondások természetük, fejlettségi szintjük, a bennük rejlő lehetőségek tekintetében nagyon különbözőek, *differentiáltak*. Ennek megfelelően kell lennie a hozzájuk való viszonyoknak. Jó három évtizede a szocializmusbeli ellentmondásokhoz való viszonyoknak több mint húsz lehetséges variációját dolgoztam ki. Ezek egyike – de semmiképpen nem az egyetlen – a megoldásra valóban érett ellentmondások megoldódásában-megoldásában való *“közreműködés”*.

Tartok tőle, felvetésemet ma is – mint akkor – legjobb esetben mesebeszédnek tekintik. *Egyrészt*, létezik a mozgalmi beidegződések hagyományait követő, ezt erősítő tömeges (érzelmi) igény, sőt *nyomás* az ellentmondások gyorstalpaló megoldására. (Bár ez, legtöbb esetben sajátos módon ellentéteket szít.) Mindenesetre, ebből a nézőpontból könnyebb – vonzóbb, látványosabb – az ellentmondásokat peléngérré állítani, *az ellentmondóknak pedig ajtot mutatni* (kifelé vagy éppen befelé...), mint megtanulni *kihasználni* az ellentmondásokban rejlő lehetőségeket. Könnyebb *“feszítsd meg!”*-et kiáltani, mint gondolkodni, és gondolatokat befogadni. Van más probléma is: nem kedvez a dialektikus gondolkodásnak – és az ennek megfelelő cselekvésnek – a mai politikai küzdőtér. Itt ugyanis – a tulajdon privatizálása után és ennek nyomán – az érzelmei demokráciába öltöztetett privatizációja történik. A küzdelem nem annyira az igazságért, mint inkább az igazság *birtoklásáért* folyik. A szembenállások szinte torz *“helytállásra”* készítetik a feleket. Ennek logikája: *aki nincs velem, az ellenem van!* Így teremődik például az (egyetlen) *“igaz magyar”*, vagy az (egyetlen) *“igaz baloldali”* mesefigurája... Az ellentéteknek ez a *kiélezése* – a szándékotól függetlenül is – alkalmas arra, hogy elterelje a figyelmet a sokkal fontosabb társadalmi ellentmondásokról, hogy *eltorzítsa* azokat. Az így kizökkentett világ *“helyrehozásában”* éppen a baloldal tudhatna a *marxi materialista dialektika* elvi és gyakorlati tapasztalatai alapján példamutatónan közreműködni.

Itt a mesebeszéd vége! És itt lehetne mozgalmunk vége is, hacsak nem vesszük át újra és újra a történelem által annyiszor igazolt, Engels által megfogalmazott leckét: *“Ha az ellentmondás véget ér, véget ér az élet is, beáll a halál!”*

Aggod József

(Átvéve a *Dialektika* 2005. 2-3. számából)

Konferenciák a vidék és az agrárium problémáiról

A Baloldali Együttműködési Tanács és a jelentős hagyományokkal rendelkező Május Elseje Társaság agrár és vidékpolitikai tagozata március 20-21.-én véleménycsere rendezett a vidék és a mezőgazdaság problémáiról. A rendszerváltozással talán a vidék és az agrárium veszítette a legtöbbet. Világviszonylatban a magyar agrárium több ágazata felkerült az élmezőnybe, a magyar nemzetgazdaság nyereségesévé és a falu túlnyomó többségének létbiztonságot adó támaszává, fejlesztőjévé vált.

Az elmúlt 15 évben többségében elvesztette ezt a szerepét. Különösen a nagyüzemek, a szövetkezeti gazdálkodások szétverésével visszaesett a magyar agrárium nemzetközi export versenyképessége, s falun a lakosság eltartó ereje növekvő életszínvonalon. A városokból visszaáramló munkanélküliekkel a kisparcellákra szétszabdalt mezőgazdaság nem képes a teljes és jövedelmező munkafoglalkoztatásra. Több helyen az országban, különösen az Alföldön, Észak-Magyarországon, Dél-Dunántúlon a falvakban a munkanélküliség eléri a 30-40 %-ot. Ezek a falvak a tartalékok az olcsó munkaerőnek, az idényfoglalkoztatásnak, fekete munkának, a bérek leverésének, s különösen a nőknél és fiataloknál a családi önkiszákmányolásnak.

Takács József agrárközgazdász, az MSZP agrár és vidékpolitikai tagozatának ügyvezető alelnöke a legfrissebb statisztikai adatokkal bizonyította, hogy a több mint 750 000 egyéni gazdaságból több, mint 72 %-uk 1 hektár alatti, 1-5 % között van a gazdaságok 17 %-a. Ezek 60 %-uk csak *valamelyes önellátásra, jövedelem kiegészítésre* képes. *Az egyéni gazdaságok 30 %-a mondhatni alkalmi árútermelőnek, 10 %-uk, többnyire 50 hektáron felül tényleges árútermelőnek.*

A magyar falusi birtokok tendenciája, hogy a **törpe és kisbirtokok száma csökken, a koncentráció spekulatív felvásárlásokkal, eladósodásokkal nő.** Igazából a **mintegy 8000-nyi tőkés gazdasági nagybirtok szervezetek adják az árútermelés export-versenyképesség felét.** *Ezek és a falvakban gépekkel, tőkével rendelkező, bér munkát alkalmazó virilisek uralják a falvak gazdasági, társadalmi és politikai életét.*

A mezőgazdaság és a falu fejlődését nehezíti, hogy **az elmúlt 15 év során 60 %-kal növekedett az agráröllő, s hatalmas mértékű az eladósodás.** **Az EU a nyugati agrártámogatásokhoz képest jelentős hátrányban részesítette az újonnan csatlakozókat, a magyar agráriumnak csak mintegy 25 %-kát adta, az EU rend szerint utólagos elszámolásokkal.**

Keserű János, ismert agrárszakember és politikus a *“gazdatüntetések”* jelenségét (valójában a gazdagparaszti huzamosan

elnyúló, meglehetősen *“drága”* demonstrációját alkalmazottakkal kivitelezve) annak tulajdonította, hogy *a magyar kormány az azonnali agrársegélyezést elsősorban a kistermelőknek igyekezett biztosítani, míg a jobboldali politikai erők a traktorokkal rendelkező módos gazdákat mozgósították a meggyorsított kifizetésekre önmaguk számára.* Kétségtelen – s ezt a kormányzat is elismerte – elmulasztotta, csak lassan pótolta az EU-ba való bekapcsolódásra az előkészületeket. Ezért nem csak a mai kormányt terheli a felelősség, *de mulasztásait a jobboldali erők, sokban egyházi támogatásokkal, szociáldemagógiával ügyesen kihasználták. A mai helyzetet az jellemzi, hogy vidéken hátrányban van a baloldali politikai befolyása.*

Nélkülözhetetlen, hogy a baloldali karakterisztikusabb vidék és agrár fejlesztési koncepciót alakítson ki, s főleg meggyorsítsa tetteit. *Rajnai Gábor* agrár-mérnök, *Bereczki András* a mezőgazdasági szakszervezetek vezetője, *Szalóki László* régi tapasztalt termelőszövetkezeti vezető, *Aggod József* a gödöllői agrár egyetem ny. professzora, de maga *Keserű János is a rugalmas beszerző, értékesítő, fel-dolgozó, s más gazdasági ágazatokkal kiegészülő szövetkezeti társulásokban látják az egyéni kisgazdaságok versenyképesség tételének, és jövedelmező foglalkoztatásának útját. *Szóba került a környezetvédelem, a tájgazdálkodás specifikumai megtalálásának és fejlesztésének megoldása, a falusi turizmus és hévíz gazdálkodás jobb gyümölcsötetése.* Prioritások állítása például a magyar adottságoknak megfelelő fejlesztések: *a zöltség-, gyümölcsstermesztés és kertészet terén, a minőségi állattartásban* is vannak nagy lehetőségek. Érthetetlen, hogy a Tudományos Akadémia szakemberek nagy számának mozgósításával kidolgozott terve, hogy melyik tájegységben milyen minőségi, versenyképes termékfajták érdemesek fejlesztésre, miért került süllyesztőbe?*

Magam elsőrendű fontosságúnak érzem a jelenlegi helyzetben, gazdasági és politikai szempontból egyaránt, *Erdei Ferenc Város és vidéke* koncepciójában megfogalmazott intenzívebb együttműködés megvalósítását a baloldali vidék és agrárpolitikában.

Ha a baloldal az elkövetkező évben nem veszi komolyabban a vidék és az agrárium, a falusi emberek foglalkoztatásának ügyét, nagy veszélybe kerülhet a magyar demokrácia népi irányú fejlődése. **A munkás-paraszt szövetség megerősítése, a megváltozott falu civilizációs színvonalának középpontba állítása – ez is baloldali tovább fejlődésünk elengedhetetlen kulcskérdése.**

Széchy András

Helyzetkép a gazdademonstrációról

Felszántom a császár udvarát ... énekelte Hári János, és valóban, idén február vége felé a parlament előtti téren kezdtek gyülekezni a mezőgazdasági gépek.

Am koránt sem a tavaszi munkálatok megkezdésének okán kerültek oda. E város-lakó ember számára tiszteletet parancsoló monstrumokat, gazdáik elégedetlenségük és végső elkeseredésük jeleiként állították országunk eme illusztris helyére.

A teret betöltötték a gazdálkodók kisebb – nagyobb csoportjai. Ki egyénileg, ki gazdakörbe szervezeten, de mind elszántan, harcra készen. Bár ők tárgyalni jöttek – mondták – elpanaszolni gondjaikat, bajjaikat és követelni jogos jussukat. Csak legyen, aki meghallgatja őket. Lett is olyan, legalább is látszólag lett. A sokaság körül lépten – nyomon különböző "jobb" szervezetek osztották szórólapjaikat, melyeken a magyar gazdatársadalommal összeforrt nemzeti lét védőszentjeiként hirdették magukat, s "erős kezét" követeltek. A médiákban is sürögni kezdtek az ellenzéki pártok az esemény körül. Egyszeriben roppant együtt érzőkké váltak a parasztsággal. A téren nacionalista jelszavak is felharsantak, s néhány hivatlan előhang "segítségé" után a tömeg együttesen követelte a kormány azonnali lemondását.

Jobboldali provokáció? A kormány megbuktatására tett kísérlet? Nem hiszem, hogy direkt erről lenne szó, bár az ellenzék kétségtelen nem fukarkodik ez irányban agitálni.

"Kuláklázadás! Milliós traktorra van pénzük, mit panaszkodnak?" – Ilyen, szúklátókörü és igaztalan véleményeket is hallottam. Hogy ezek után tisztább képet kapjak, kérdezősködni kezdtem a Kossuth-téren összeverődött tömegben.

— Elsőként a Kunszentmártoni Gazdakör elnökét kérdeztem.

— Azért vagyunk itt, mert nem kaptuk meg a támogatásokat. A kormány azzal védekezik, hogy április harmincadikáig van ideje kifizetni. Mi meg nem tudjuk, miért kell azzal várni, amikor a velünk együtt csatlakozó országok, már mindenhol megkapták, sőt már az idej támogatásokat fizetik ki.

Arra hivatkoznak, hogy rosszul voltak kitöltve a "blokkterképek". Május 30.-án volt a határidő. Akkor miért január 20.-án

üzennek, hogy nem jól van kitöltve? Én 800 hektáron gazdálkodom ebből 3500 m² nem stímmelt. Ez néhány ezreléke az egész területnek.

Úgy véljük, valójában azért tartják vissza a pénzt, hátha időközben többen tönkremennek. Mert nem érdeke a kormánynak, – hisz csak a baj van velünk – hogy a Uniós támogatást több tízezer 10-20 hektáros gazda között ossza szét. Inkább legyen csak száz, százezer hektáros nagygazda szerintük. Természetesen az ő holdudvarukból. Például Csányi OTP vezérigazgató úr vagy az a Leisztinger Tamás, aki a szolnoki állami gazdaság felvásárlása után most Kunszentmártonban is bérel 1000 hektárt. De ha így lesz, akkor majd ők szétosztják egymás között a támogatásokat és meghatározzák az élelmiszerek árait!

Most azt mondják, hogy mi itt támogatásért kuncsorgunk. Nem kell nekünk támogatás! Rendesen fizessék meg a termékeink árát, kapjunk 4000 forintot egy mázsa búzáért, és legyen az élősertesnek 4-500 forint kilója. Csak akkor vegye meg a városi munkás, vagy aki nem termeli a kenyeret 400 forintért, 4000-ért a sertés-karajt. De ezzel fél szembesülni a kormányzat. Inkább a parasztsággal "viteti el a balhét" azzal, hogy alacsonyan tartja az élelmiszerárakat. Mert még mindig olcsóbb neki négy-ötszázezer gazdának odalökni némi támogatást, mint tízmillió embernek duplájára emelni a fizetését. Ez azonban komoly inflációt gerjeszhetne.

— Következő beszélgetőtársam Pataki János szentesi gazda volt. Nem kellett sokat kérlelnem a beszédre.

— Régen volt a háztáji meg a TSZ, és mindenki jól megélt belőle. Most úgy korlátoznak mindent, hogy ne érje meg. Becsapják a parasztot. Ha leadja a disznót, nem fizetik ki. Szentesen is volt ilyen. Lenyomják a kistermelőt, az őstermelőt. Arra hivatkoznak, hogy el van aprózódva a parcella.

Én, mint munkásember úgy is hozzá tudok szólni. Azelőtt lakatos mester voltam. Aztán sutba dobtam a kalapácsot, neki fogtam gazdálkodni. Vettem traktort, felszerelést, de nem volt gyomírtóm, nem volt kombájnom. Az első két év még sikeres is volt, de aztán jött a gabona fölvasárló mafia. Jó drága vetőmagot vettem, de az én

búzám mindig csak takarmánygabonának volt alkalmas. Aztán rájöttem, hogy a bémérésnél csálnak. A műszer mindég csak kenyérgabona szint alatti sikértartalmat mutatott. A paraszttal ezt csak azért lehet megtenni, mert sokfelé vannak szakadva, nincs egyetértés.

Szerintem most már nem kéne szövetkezni. Hanem gépeket állami pénzen kéne megvenni, uniós támogatással, s az önkormányzatokat tenni felelőssé, hogy az a gép üzemképes legyen és járjon parcelláról parcellára mindenkinek művelje a földjét. Valamint szaktanácsadókat beállítani aki megmondja mit termeljenek; a gazdák 3-5-10 hektárján egyforma gabonát, amit megfelelő magtárban leszárlítanak, kirotáltnak, s aztán ezt megfelelően ellenőrizni, hogy csalás, lopás ne történjen! Így nem kéne elhagyni a vidéket, városi munkanélkülinek, hajléktalannak állni.

— Idős bácsi kocogtatja meg a vállam. Feléje fordulok. Szikár, egyenes derekú, szúrós tekintetű parasztember.

— Sziklai Miklós vagyok. Hetven éves. Huszonöt hektáron gazdálkodom Miskolc városellátó részén. A multik ellenében nincs esélyünk versenyben maradni A miskolci nagy áruházban 129 forint 10 kg burgonya, ugyanott 150 forint egy gombóc fagylalt. Ugyanakkor egy szem vetőburgonya nekem tíz forintomba kerül.

Tudatosan, szervezeten tönkretették a mezőgazdaságot és folyik a vidék elnéptelítése; hogy mást ne mondjak a posták bezárásával... A TSZ-ek jelentős részét már a rendszerváltás előtt "padlóra küldték" a Németh Miklós nevével fémjelzett előprivatizációval.

Én a rendszerváltás után bizakodó voltam, mert felnőtt egy generáció, aki ragaszkodott a földhöz, a paraszti életmódhoz. Ugyanakkor a szakképzettség megvolt itt, a szellemi potenciál adott volt. De mi úgy kifogtuk a földművelési minisztereket, hogy ne is beszéljek Torgyánról, de ezt a mostanit sem tudom minősíteni.

— Van-e egyáltalán remény?

— Átgondolt agrárpolitika, jelentős állami szerepvállalás nélkül semmiképpen. Hangulatjavító intézkedésekkel csak ártanak. Újra hárommillió koldus országa lettünk. Az elszegényedett városiaknak

(folytatás a 7. oldalon)

(folytatás a 6. oldalról)

“alamizsnaként” olcsó, ám gyenge minőségű élelmiszereket kínálnak a nagy áruházak. A szegények “hangulatán” ez talán javít, ám ezzel tönkretesznek minket, kis-termelőket. Végsősoron megalázzák őket is, minket is.

— A továbbiakban a Tótkomlói Gazdakörből, Rostos Zoltánnal folytattam a beszélgetést.

– A 2004-es támogatásokat elfelejtette kifizetni a kormány, s az egészben az a csavarás, hogy 2004 okt. 15-én az EU a 2004. évi támogatásokat a kormány unszolására át adta a magyar kormánynak. S ezt mind a mai napig, tehát négy hónap alatt nem sikerült kifizetni a gazdáknak. Tulajdonképpen a költségvetés lenyelte a gazdáknak járó területalapú támogatást. Maga a dolog elég furcsa, hisz a magyar gazda 25%-át kapja az EU támogatásnak. Hangsúlyozom nem magyar költségvetési pénzről, nem a magyar adófizetők pénzéről, hanem az EU támogatásról beszélünk. Ezt még mindig nem kapta meg a magyar gazda.

De ennél szörnyűbb a helyzet, hogyha azt vesszük, hogy a magyar kormány, illetve az FVM csinált magának egy jogszabályt, ami kötelezné az FVM-et illetve az ehhez kapcsolódó kifizető ügynökséget: a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalt, hogy minden évben november 31-ig minden gazdálkodónak a beadott igénye kapcsán határozatot kéne kapnia arról, hogy mennyi támogatás jár neki. Ma itt vagyunk, 2005. február végén, és még mindig nem tudjuk, hogy mennyi támogatás is jár egyáltalán.

Mennyi a magyar költségvetési támogatás? Volt itt arról szó, – ezzel tették az ország népét – hogy 35 ezer forint hektáronként a földalapú támogatás.

– Nem lehetséges, hogy a kormányzatnak az a célja, nagy gazdasági egységek jöjjenek létre a szétaprózódott gazdaság helyett, mert így kifizetődőbb?

– Úgy vélem elég jól képzett mezőgazda vagyok. Négy egyetemi diplomával rendelkezem. Voltam társas vállalkozás vezetője is, ma magángazdaságot vezetek. Én tisztában vagyok azzal, hogy egy nagy területen gazdálkodó gazda és egy relatíve kis területen, de sokkal hatékonyabban gazdálkodó gazdaság között mik az alapvető különbségek. Én azt gondolom, hogy attól, hogy multinacionális nagytőkével működő gazdaságok lesznek, semmilyen

előny nem jelent a fogyasztónak csak a multinacionális cégek tulajdonosainak. Arról nem is beszélve, hogy ez Európában nem lehet modell egy olyan Európai Unióban ahol 80 - 100 hektáros gazdaságok jelentik a húzó ágazatát a mezőgazdaságnak. Ez Anglia, Franciaország, Spanyolország. Ám Dánia Norvégia ennél jóval kisebb 20 - 30 - 40 hektáron működő gazdaságokból áll. Mégis virágzó mezőgazdaságuk van. Tehát akkor nem lehet cél, hogy egy latin-amerikai típusú mezőgazdaság legyen Magyarországon, ahol 3-5-10 ezer hektáros gazdaságokban néhány bérmunkás műveli meg ezt a területet. Mert ez azzal jár, hogy az a vidéki lakos, aki ma a mezőgazdaságból él, akkor az munkanélkülivé válik, segélyből élővé válik. Az nem lehet célja egy országnak, hogy azt a mezőgazdaságot, ami nagyjából 4-500 ezer embernek ad munkát illetve kiegészítő jövedelmet nyújt, tönkre tegye. Ma vidéken a körzeti orvostól a polgármesterig mindenkinek van néhány hektár földecskéje, s ez valamennyire kiegészíti a jövedelmét.

Ha ezek az emberek abba hagyják a mezőgazdasági termelést, akkor ez a kiegészítő jövedelem nem termelődik meg. Akik ma főállásban ebből termelik a kenyerüket azok ezt nem tudják megcsinálni. Akik ezeknél alkalmazottként működnek azokra nem lesz szükség. Amikor egy nagy település határában 4-5 ezer hektárt majd egyetlenegy társas vállalkozás 5-10 emberrel művel meg, akkor annak az öt tíz családnak lesz megélhetése. A kérdés az, hogy egy háromezer lelkes településnek a többi lakosa miből fog megélni, mert hogy Magyarországon, vidéken ipari vállalkozások nemigen vannak.

Ahhoz, hogy az ország társadalma egészségesen fejlődjön, szükség van arra, hogy a munkaképes lakosság 5-6 százaléka ebből főállásban megéljen, és nagyjából 1-1,5 milliónyi kiegészítő paraszti gazdaság – ami nyugdíjasok, egyéb ipari munkások által néhány hektáron művelt terület – működjön.

Erre bizony szükség van ebben az országban. Csak az a különös, hogy ez a fejlődési irány egész Nyugat-Európában, illetve az unió mezőgazdaságában, csak mi nem vesszük ezt tudomásul.

***

Az interjúk közben furdalt egy gondolat, hogy kimondjam: kár a nyugat-európai kirakatgazdaságokra kacsingatni.

Lám-lám mi megmondtuk: csak a

szövetkezeti parasztságnak van esélye talpon maradni a nagytőkével szemben. De nem szóltam. Sorsuk megérintett, s tudom, életük sora a városiak életére is kihat. És még valami: ha egy kisiparos tönkremegy, vagy egy munkás elveszti állását, az számára csapás, de azért még megőrzi emberiségét.

Ám a parasztembernek élete a föld. Ha ezt elveszik tőle, vagy ellehetetlenítik, csak földönfutóvá vagy zsellérré válhat, hiszen a városokban már így is túl sok a szakértetlen munkás kéz. Ez pedig emberhez méltatlan állapot. Véleményem szerint időnként erre is gondolniuk kellene, egy magát baloldalinak és szociálisan legalább valamennyire érzékenynek tartó párt vezetőinek.

F.G.

***

A FIDESZ és a gazdatüntetés

A gazdatüntetés szervezője, a MAGOSZ vezetőségében – többek között – a következő személyek találhatók:

Bagi Béla megyei elnök, MAGOSZ alelnök (Bács-Kiskun megye), a Demonstrációs Bizottság vezetője, FIDESZ Gazda Tagozat elnökségi tag.

Székely Gábor megyei elnök, MAGOSZ alelnök (Baranya megye), FIDESZ Gazda Tagozat elnökségi tag.

Obreczán Ferenc megyei elnök, MAGOSZ főtitkár (Pest megye), FIDESZ Gazdatagozat elnökségi tag.

Örvendi László megyei elnök, elnökségi tag (Hajdú-Bihar megye), FIDESZ Gazda Tagozat elnökségi tag.

Jakab Ferenc megyei elnök, MAGOSZ alelnök (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye), MDF országgyűlési képviselő volt 1998-ig.

Fenyőházi Tibor megyei elnök, MAGOSZ alelnök (Győr-Moson-Sopron megye), 1995-től MIÉP-tag, 1998-ban képviselőjelölt volt.

Dr. Kulcsár László megyei elnök, MAGOSZ alelnök (Békés megye), a Békés megyei Közgyűlés FIDESZ-es tagja, 2002-ben az önkormányzati választáson FIDESZ-es induló, Szent István Egyetem, Gödöllő.

TÁRSASÁGUNK HÍREIBŐL

* *Csizmazia Pál* aktív közreműködésével a Május Elseje Társaság honlapja.

Dr. Tóth Miklós szövívő *várja* társaságunk tagjainak, szimpatizánsainak *javaslatait* a honlap szerkezetére, működtetésének rendjére vonatkozóan.

* Nyomdakész a "Társaságunk a korabeli sajtó tükrében" című kiadvány. Ez – mintegy 140 oldalon (főleg 1989-1990-ben íródott) a központi és a helyi sajtó rólunk szóló tudósításainak fénymásolatait tartalmazza. Nagy sajnálatunkra, egyelőre nem áll rendelkezésünkre a kiadvány megjelenítéséhez szükséges mintegy 400 000 Ft.

* A Május Elseje Klub minden hónap harmadik keddjén délután 3 órától tartja rendezvényeit társaságunk helyiségében. Februárban *Dr. Rozsnyai Ervin* akadémiai doktor bevezető előadását – "A marxizmus-leninizmus időszerűsége" – élénk vita követte.

* *Március 22-én, kedden 3 órakor* a Május Elseje Klub és a társaság *Agrár- és Vidékpolitikai Munkabizottsága* *Takács József* agrárközgazdász bevezető előadásával – közös fórumot tartott az *az agrárpolitika időszerű kérdései* témakörben.

* A miskolci ÖSSZEFOGÁS közhasznú nyugdíjas klub és a Május Elseje Társaság közötti együttműködési megállapodás keretében *Aggod József* elnök és *Tóth Miklós* szövívő 2005. március 2-án Miskolcon járt. *Teszárovcis Miklós* az Összefogás elnöke részletesen tájékoztatott bennünket a klub tevékenységéről, a más civil szervezetekkel való kapcsolatok terén elért sikereiről. Fontosnak tartaná a Május Elseje Klubbal való szorosabb kapcsolatok kiépítését, a budapestiek és a miskolciak közös programjait, kölcsönös látogatásait. A klubdelután keretében *Aggod József* bevezető előadást tartott "Civil mozgalmak ma Magyarországon" címmel.

* Február 15-én *Horváth Csaba* polgármester meghívására megbeszélést folytatunk *Pásztai Ágnessel*, a Polgármesteri Kabinet kommunikációs vezetőjével. Megállapodtunk abban, hogy bizonyos programjainkat – mindenekelőtt a *József Attila* centenáriummal összefüggőeket – a kerület programjában is meghirdetjük.

* Február 21-én társaságunk helyiségében kerületi fórumot tartottak. Ezen Beszédés *Rita* kerületi főépítész tartott bevezetőt.

* *Március 11-én*, társaságunk helyiségében a Társadalmi Érdekegyeztető Tanács, a Társadalmi Konföderáció és a Társadalmi Unió bizottságot hozott létre az Országos Civil Tanács megalakulásának előkészítésében való együttműködésre.

* *Március 15-én* Budapest II. kerületi Polgármester meghívására társaságunk küldöttsége (*Aggod József*, *Orbán Péter* és *Szebeni András*) részt vett a II. kerület ünnepségén, és koszorút helyezett el a *Gábor Aron* emlékműnél.

* *Május 12-én 17 órakor* társaságunk helyiségében nyilvános fórumot rendezünk "A városrendezés buktatói – különös tekintettel Újlak beépítésére". Bevezetőt tart *Szebeni András*, okleveles építészmérnök, társaságunk alelnöke.

A Baloldali Együttműködési Tanács (BET)

A BET január 26-án ülést tartott. A vita alapján **személyes véleményemet** a következőkben foglalom össze:

- Napirenden a BET *belső strukturájának megerősítése, illetve átalakítása* – és nem újabb szervezet létrehozása – szerepel. (*Márkus Péter* javaslata radikálisabb, rokonszenvesebb, *Sipos János* javaslata közelebb áll a BET ülésein résztvevők többségének beállítottságához. A két javaslat között vannak összeegyeztethető és maradtak össze nem egyeztethető elgondolások.)

- A BET "nem bejegyzett szervezetként" kíván tevékenykedni.

- A Kézfogás 2005. januári számában "Irányvétel a széles baloldali-demokratikus választási szövetségre" címmel megjelent írásos előterjesztésben szerepel a *választási párt létrehozásának javaslata*. A magam részéről ezzel nem értek egyet. Véleményem szerint kizárt dolog, hogy a baloldali pártok vezetőiben ma erre bármilyen hajlandóság mutatkozna! A pártok nélkül létesítendő választási párthoz sem látok sem kellő elszántságot, sem kellő erőt. Arról nem beszélve, hogy a civil törvény nem teszi lehetővé civil szervezetek pártként való szereplését. A *Május Elseje Társaság* – eddigi álláspontja szerint – ettől függetlenül sem kíván semmilyen párt-holdudvar szerepet vállalni!

- Lehetőség volna viszont **Társadalmi (Baloldali) Tanácskozó (Összehangoló) Tanács** kezdeményezésére, szorgalmazására. (Ebből inkább lehetne közelíteni a választási összefogás felé, mint a "pártos" elképzelésből.) Ebben sajátos *kettős érdek* lehetne a kényszerítő erő. A mi ("civil") erőnk ugyanis egymagában kevés a választás befolyásolására. Ugyanakkor bármelyik baloldali párt sikeréhez (úgy le-

het) éppen a mi kezünkben lévő befolyásra volna szükség. Ráadásul, a mi fórumaink (miután több szervezetünk *különböző beállítottságú baloldali emberek együttélésén, együttműködésén* alapul) nagyon jelentős *eszmecsere* lehetőséget kínálnak bizonyos *nemzeti tervek* kidolgozásához, elfogadtatásához.

- Nagy vita volt *Márkus Péter* azon javaslatán, hogy a BET létesítsen *párt-talagozatot*. (Jelenleg három, önmagát baloldalliként meghatározó, és a mai hazai politikai palettán baloldalnak tekinthető párt létezik.) Véleményem, illetve kérdésem: megteheti-e egy, önmagát a baloldali együttműködés letéteményesének tekintő szervezet, hogy nem tart fenn egy "pályolt" a baloldali pártok együttműködése számára, még akkor is, ha ez a jelenlegi körülmények között – egyelőre – üresen maradna!?? E vitától függetlenül is megoldatlan számomra: milyen vita-kultúrát alakítsunk ki a *különböző* (a BET-üléseken résztvevők számára problémát okozó) *pártügyek* megbeszélésére.

- Bár a BET-nek fontos az egyes baloldali személyiségekkel való kapcsolat, együttműködésre, mindenekelőtt az egyes pártok hivatalos képviselőivel kell törekednie.

- Véleményem szerint lehetőséget kell adnunk a BET-ülés résztvevőinek arra, hogy az egyes napirenden szereplő kérdések kapcsán kijelentsék: *Testületi vagy személyes véleményt képviselnek-e?*

- Végül, jóleső érzéssel töltött el, hogy a Kézfogás ugyanazon száma közölte *Szurcsik István*, illetve *Széchy András*, Társaságunk két OIB-tagjának – egymással vitatkozó – cikkét.

Budapest, 2005. január

Aggod József

Új elnök a nyugdíjasoknál

*Teszárovcis Miklós*t választotta elnökévé a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei és Miskolc Városi Nyugdíjasok Érdekvédelmi Szövetsége február 22-én. A szervezet közgyűlése lemondott *Barkai Imréné* helyére választott új elnököt, aki nyolc évig volt a 46 nyugdíjas szervezetet, klubot tömörítő szövetség vezetője.

Gratulálunk *Teszárovcis Miklósnak*– Társaságunk tagjának – újabb megbízatásához, a civil szervezetekben kivívott tekintélyéhez!

További sikereket, jó egészséget kívánunk!

Szilánkok az ügynöktörvény kapcsán

- * *Raj Tamás* szerint az is a baj az ügynöktörvénnyel, hogy nincs rajta más.
- * *Isten* szeme mindent lát, kivéve a nagylistát.
- * *Verjed Uram* a népedet, de ha rám kerül, hagy abba!
- * *Listám, listám*, mondd meg nékem: ki normális e vidéken?!
- * Átkosítják a titkosítottat?

Figyelmébe ajánljuk!

A *Rubicon* c. folyóirat 2005/1. számát. A háború sötét arcai címmel foglalkozik – többek között – a német háborús bűncselekményekkel, illetve a keleti fronton elkövetett magyar háborús bűncselekményekkel.

FÁKLYA

A Május Elseje Társaság híradója

Felelős kiadó: *Dr. Aggod József*

Felelős szerkesztő: *Berényi Ferenc*

Szerkeszti: a Szerkesztőbizottság.

Tagjai: *Ferencz Lajos*,

Kovács György, *dr. Orbán Péter*;

Tabák Sándor, *dr. Tóth Miklós*.

Cím: 1023 Budapest, Zsigmond tér 8.

Telefon: 335-4236

Nytsz.: B/PHF/805/1991

Internet: www.extra.hu/faklya

E-mail: faklya@extra.hu

Nyomda: Unió-Kuvert Kft. Budapest